

Boekbespreking

Van Neanderthaler tot rendierjager, door Marcel Niekus en Yuri van Koeveringe. Van Gorcum (2022). 80 pp., 163 afb. ISBN 9789023259251. Prijs €17,50.

Zonder stenen, geen GEA! Meer nog gold dat de steentijd mensen; een areaal zonder bewerkbare steen was onbewoonbaar. Maar Drenthe werd door de Saale-ijstijd een steenrijke provincie. Nog steeds loop je, daar in het veld, grote kans om vuursteenbrokken te vinden. Sommige daarvan zijn door mensenhand bewerkt. Vaak zijn dat afslagen, achtergebleven na het bekappen van een vuursteenknol. Dat gebeurde met een slagsteen, in later tijd met een gerichte drevelfan van bot ertussen- beide met zichtbare beschadigingen. Daardoor zijn ook afslagen aan de breuk wel grofweg te dateren. De veel schaarsere werktuigen hebben per cultuurfase een typerende standaardvorm, die het archeologen mogelijk maakt ook losse vondsten te dateren. De oudste werktuigen, zoals vuistbijlen, zijn vaak uit grotere stukken vuursteen van wisselende kwaliteit geslagen. De rendierjagers fabriceerden veel kleinere en subtielere artefacten, uit betere kwaliteit vuursteen.

Over zulk materiaal gaat dit welkome boek. In vijf hoofdstukken gidsen de auteurs de lezer door de Paleolithische vondsten uit Drenthe afkomstig van Neanderthalers, die op al wat eetbaar rondliep, jaagden en van de gespecialiseerde rendierjagers. Tussen beiden gaapt een tijdshiaat, doordat de strenge kou en droogte van de Weichsel-ijstijd ons land in een levenloze poolwoestijn veranderde. Het boek bestaat daarom uit twee helften, de eerste over de Drentse Neanderthalers, de tweede inzake de modernere rendierjagers. De lezer vindt daarin veel boeiende en relevante informatie die up-to-date is.

Het is ook een werk uit de praktijk. Twee interviews daarin met speurende liefhebbers laten zien hoezeer hun

veldverkenningen en museaal vakmanschap samen tot een boeiend resultaat komen.

Het boek is rijk geïllustreerd.

Soms wat overdadig; opnamen van steenkoolmijnbouw, van de hoogste afvalberg in Drenthe en dubbelop hetzelfde gegraveerde bot konden wel worden gemist. De afbeeldingen geven ook een indruk van hoe Drenthe er ten tijde van de Neanderthaler en rendierjager uit zag. Het geomorfologische kaartje van de provincie ondersteunt die reconstructies maar matig. Drenthe is juist na de Neanderthalertijd sterk veranderd, door het vol stuiven van dalen en overstuiving van het oude loopvlak. Misschien kunnen er in een tweede druk wat toepasselijke kaartjes komen, waarin tevens de vindplaatsen van werktuigen en mammoetbeenderen worden aangegeven.

Is dit werk ook voor lezers buiten het noorden des lands van belang? Toch wel! Paden worden vaak verhard met schelpen, opgezogen uit één der zeegaten. Tussen het wit van de kokkels schittert geregeld pikzwart verkleurde vuursteen. Op mijn tuinpad was één daarvan een afslag, door een Neanderthaler achtergelaten toen de Waddenzee nog land was. Het diepe mensenverleden ineens nabij; een bijzondere gewaarwording, welke de lezer van dit mooie boekje al evenzeer kan ondervinden!

Bert Boekschoten (VU Amsterdam)
g.j.boekschoten@vu.nl

Boekbespreking

Oerland, door Thomas Halliday. Thomas Rap, 2022. 414 pp, 16 reconstructies, 16 kaartjes. ISBN 9789400405189. Prijs € 24,99.

Otherlands, a world in the making luidt de oorspronkelijke titel van dit boek – het is een succesvolle Engelse publicatie, vertaald in meerdere talen. De Nederlandse titel, *Oerland*, is minder gelukkig. De tekst omvat namelijk zestien poëtisch beschreven oerwerelden, in eigenaardige volgorde: van geologisch kortgeleden naar ten slotte werkelijk oeroud. Niet alleen landschappen, maar ook zeebodems komen aan de orde. Wellicht vond de auteur het evolutieproces al te triviaal om de ontwikkeling van levensgemeenschappen en van geologische ondergrond langs logische leidraad, van oud naar nieuw, te volgen – hij verdoezelt deze fenomenen overigens niet.

Het werk steunt op grote belezenheid van de schrijver; de noten en verwijzingen nemen een achtste van de tekst in beslag. Dat hijzelf de besproken vindplaatsen

en fossielen heeft bezocht en bekeken wordt niet duidelijk. Geen handboek dus, zeker geen gids voor praktische paleobiologen – daarvoor is het werk ook te spaarzaam geïllustreerd. Veeleer is het een verhalend product uit de studeerkamer van een museumconservator. Het valt voor de lezer niet goed uit te maken in hoeverre al deze onderzoeksresultaten, door Halliday dichtertlijk aaneengesmeed, gelijkelijk betrouwbaar zijn. Daarom: een turf, vooral geschikt voor liefhebbers van paleoromantiek.

Bert Boekschoten (VU Amsterdam)
g.j.boekschoten@vu.nl

